

CONCEPTVERSIE NGWI 2026

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	4
1. ACHTERGROND, REIKWIJDTE EN OVERGANGSBEPALINGEN	7
1.1 Achtergrond.....	7
1.2 Op welke activiteiten is deze code van toepassing?	7
1.3 Welke instellingen zijn aan deze code gebonden?.....	8
1.4 Voor wie geldt deze code?	8
1.5 Verhouding tot andere regelingen.....	9
1.6 Inwerkingtreding en overgangsbepalingen	10
2. PRINCIPES	11
1. Eerlijk	11
2. Zorgvuldig	11
3. Onafhankelijk.....	12
4. Transparant.....	12
5. Verantwoordelijk	12
3. STANDAARDEN.....	13
3.1 Inleiding	13
3.2 Alle onderzoeksfasen	13
3.3 Ontwerp	14
3.4 Uitvoering.....	15
3.5 Verslaglegging	15
3.6 Beoordeling en peer review	16
3.7 Communicatie.....	17

4.	ZORGPLICHTEN VAN DE INSTELLINGEN	18
4.1	Inleiding	18
4.2	Een gezonde onderzoekscultuur	18
4.3	Zorgplichten	19
4.3.1	Leiderschap en visie.....	19
4.3.2	Beleid en organisatorische inbedding.....	19
4.3.3	Onderwijs, training en gesprek.....	21
4.3.4	Meldstructuur en bescherming.....	22
4.3.5	Verantwoording, monitoring en evaluatie.....	22
5.	SCHENDINGEN VAN DE WETENSCHAPPELIJKE INTEGRITEIT	23
5.1	Inleiding	23
5.2	Omschrijving schending van de wetenschappelijke integriteit	24
5.3	De procedure.....	26
5.4	Sancties, maatregelen en signalering	29

Dit document is alleen bedoeld voor consultatiedoeleinden. Het is nog in ontwikkeling. Met name de inleiding vormt een grove eerste versie. Ook andere hoofdstukken kunnen nog onvolkomenheden bevatten. Niettemin legt de schrijfcommissie dit concept graag voor om in een tijdig stadium de mening van gebruikers te horen over de doorontwikkeling van de gedragscode.

CONCEPT

INLEIDING

Wetenschappelijk onderzoek is de zoektocht naar kennis en begrip door middel van systematische studie, observeren, experimenteren, nadenken en argumenteren (vgl. ALLEA 2023). Wetenschappelijke disciplines en typen onderzoek verschillen in hun methoden en doelen, maar de gemeenschappelijke drijfveer is het streven om onszelf en de wereld waarin wij leven beter te begrijpen, opgedane kennis te delen en te gebruiken. Hierdoor speelt wetenschappelijk onderzoek een onmisbare rol in de samenleving. Naast de intrinsieke waarde van de kennis en het begrip waarin de wetenschap resulteert, vormen de uitkomsten van onderzoek ook een basis voor onder meer beleidsvorming, innovatie en maatschappelijke ontwikkeling.

De betrokkenheid van politiek en samenleving bij wetenschappelijk onderzoek is de afgelopen decennia toegenomen.¹¹ Dit brengt niet alleen een grotere behoefte aan afstemming, transparantie en verantwoording met zich mee, maar onderstreept ook het belang van een heldere afbakening en afstemming van ieders rol in het samenspel tussen wetenschap, politiek en samenleving. Voor het goed vervullen van ieders maatschappelijke rol dienen alle partijen elkaars eigenheid en autonomie te respecteren. Met deze code neemt de wetenschap haar verantwoordelijkheid voor de bevordering, van binnenuit, van goede en integere onderzoekspraktijken en een onderzoekscultuur die zulke praktijken faciliteert.

Wetenschap ontleent haar maatschappelijke status aan het feit dat er gedeelde normen zijn voor hoe wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd en beoordeeld hoort te worden. De resultaten van onderzoek komen niet zomaar tot stand: onderzoekers dienen zich in hun werk te houden aan principes en standaarden voor goed en integer onderzoek. Aan wetenschappelijke integriteit zitten verschillende aspecten: onderzoek moet enerzijds vaktechnisch en methodologisch in orde zijn, en anderzijds ook ethisch verantwoord uitgevoerd worden. Wetenschappelijke integriteit is daarmee essentieel voor de kwaliteit en betrouwbaarheid van onderzoek. Het zorgt er niet alleen voor dat onderzoekers op elkaars resultaten kunnen vertrouwen en voortbouwen, maar draagt ook bij aan het publieke vertrouwen in de wetenschap en de maatschappelijke impact ervan.

Deze gedragscode expliciteert in meer detail wat wetenschappelijke integriteit inhoudt. De code formuleert principes en standaarden die gelden voor alle vormen van onderzoek, legt

¹ [Verwijzingen volgen]

uit hoe instellingen onderzoekers horen te ondersteunen bij het integer doen van onderzoek, en schrijft voor hoe er gehandeld dient te worden bij vermoedens van schending van de wetenschappelijke integriteit. Daarmee vormt deze code een centraal ijkpunt voor de uitvoering en bewaking van goede en integere onderzoekspraktijken.

Maar een gedragscode op zich leidt nog niet tot integere wetenschapsbeoefening. Daarvoor is nodig dat onderzoekers en onderzoeksinstellingen met de code aan de slag gaan in de dagelijkse praktijk. De code moet onderwezen worden aan studenten en beginnende onderzoekers, navolging krijgen in het beleid van instellingen en doorwerken in de onderzoekscultuur. Bovendien zijn het niet alleen onderzoekers en onderzoeksinstellingen die de voorwaarden scheppen voor integere wetenschap. Zo speelt ook de organisatie en financiering van onderzoek binnen het Nederlandse en Europese bestel een belangrijke rol. Daarnaast zijn er partijen zoals uitgeverijen, tijdschriftredacties en maatschappelijke partners die bepaalde onderzoekspraktijken kunnen beïnvloeden. Wetenschappelijke integriteit is met andere woorden werk in uitvoering waarbij voortdurende inzet van alle betrokkenen nodig is.

Tot slot heeft wetenschappelijke integriteit raakvlakken met andere thema's die van belang zijn voor het doen van goed en verantwoord onderzoek in brede zin. Hierbij kan gedacht worden aan zaken als academische vrijheid; *reponsible research and innovation*; kennisveiligheid; de erkenning en waardering van onderzoekers; de evaluatie van onderzoek; sociale veiligheid; en diversiteit, gelijkwaardigheid en inclusie.² Elk van deze onderwerpen kan invloed hebben op de integriteit van onderzoek, en andersom. Het is dan ook niet altijd mogelijk wetenschappelijke integriteit scherp af te bakenen van aanverwante thema's. De NGWI erkent daarom de verwevenheid van wetenschappelijke integriteit met andere onderwerpen, maar behandelt deze verder niet. Een enkele code kan immers onvoldoende recht doen aan de complexiteit van alle bovengenoemde thema's. Bovendien zijn daarover de afgelopen jaren afzonderlijke adviezen, codes en richtlijnen gepubliceerd.

Deze gedragscode bestaat uit vijf hoofdstukken:

- Hoofdstuk 1 gaat in op de achtergrond van de code, omschrijft enkele centrale begrippen en regelt de reikwijdte: op welke activiteiten deze code van toepassing is en wie aan deze code gebonden zijn.
- Hoofdstuk 2 definieert de vijf principes die de grondslag vormen voor integere wetenschapsbeoefening.

² [Verwijzingen volgen]

- Hoofdstuk 3 concretiseert deze principes tot 44 standaarden voor goede onderzoekspraktijken.
- Hoofdstuk 4 formuleert de zorgplichten van de instellingen: zij moeten een werkomgeving bieden die goede onderzoekspraktijken bevordert, beschermt en bewaakt.
- Hoofdstuk 5 omschrijft wat schendingen van de wetenschappelijke integriteit zijn, welke procedure gevolgd moet worden bij vermoedens daarvan en welke maatregelen genomen kunnen worden wanneer schending van de wetenschappelijke integriteit is vastgesteld.

De principes en standaarden uit hoofdstuk 2 en 3 vormen samen een educatief en normatief kader waardoor onderzoekers zich, individueel en in teamverband, horen te laten leiden. Samen met de zorgplichten voor de instellingen uit hoofdstuk 4 dragen ze bij aan een cultuur waarin gezamenlijk werk wordt gemaakt van integere onderzoekspraktijken en schendingen van de wetenschappelijke integriteit zoveel mogelijk worden voorkomen. Wanneer er niettemin verdenkingen van dergelijke schendingen zijn, geeft hoofdstuk 5 aan hoe betrokkenen, instellingsbesturen en commissies wetenschappelijke integriteit daarmee moeten omgaan.

1. ACHTERGROND, REIKWIJDTE EN OVERGANGSBEPALINGEN

1.1 Achtergrond

Sinds het verschijnen van de eerste *Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening* in 2004 is er in Nederland, maar ook internationaal, veel aandacht geweest voor het belang van integere wetenschapsbeoefening en voor de rol die een gedragscode daarbij kan spelen. In 2018 leidde dit tot de grondig herziene *Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit* (NGWI 2018). Deze bood een duidelijkere interne systematiek, gaf expliciet aandacht aan de verantwoordelijkheid van instellingen en ging ook gelden voor het toegepast en praktijkgericht onderzoek.

Nieuwe aanpassingen aan de code kunnen in de loop der tijd nodig zijn om mee te evolueren met wetenschappelijke en maatschappelijke ontwikkelingen. In 2024 is dan ook gekeken of de NGWI 2018 nog voldoet aan de eisen die door wetenschap en maatschappij aan een dergelijke code worden gesteld. In haar rapport³ gaf de evaluatiecommissie aanbevelingen om de NGWI 2018 te actualiseren met behoud van de sterke punten ervan. De NGWI 2026 vormt een doorontwikkeling van de NGWI 2018 op basis van deze aanbevelingen. Ook van de NGWI 2026 kan verwacht worden dat deze in de toekomst weer dient te worden aangepast.

1.2 Op welke activiteiten is deze code van toepassing?

Deze code gaat over wetenschappelijk onderzoek in brede zin zoals dat wordt uitgevoerd aan de instellingen die deze code onderschrijven. Dit omvat het hele spectrum van fundamenteel tot toegepast en praktijkgericht onderzoek, en kan zowel publiek als privaat gefinancierd zijn. ‘Onderzoek’ omvat alle activiteiten die tot de onderzoekspraktijk behoren: ontwerp van onderzoek, uitvoering, verslaglegging, beoordeling en peer review, en communicatie.

Deze code is ook van toepassing op het gebruik van technologieën in onderzoek. Hiertoe behoren ook technologieën die worden aangeduid met de term ‘artificiële intelligentie’ (AI), bijvoorbeeld generatieve AI, taalmodellen en andere statistische leermodellen. De betekenis van ‘AI’ is echter aan verandering onderhevig. Daarom spreekt deze code van

³ Zie <https://storage.knaw.nl/2024-10/Adviesrapport-Evaluatie-Nederlandse-gedragscode-wetenschappelijke-integriteit-2024.pdf>

technologieën in het algemeen en ziet daarmee op alle technologieën die gebruikt worden in wetenschappelijk onderzoek.

Op populairwetenschappelijke uitingen, onderwijsmateriaal en adviesrapporten van onderzoekers zijn de principes en standaarden in deze code van toepassing voor zover dat in redelijkheid kan worden verlangd.

Naast wetenschappelijke integriteit zijn er andere vormen van integriteit, bijvoorbeeld persoonlijke, financiële en bestuurlijke integriteit. Zo moeten onderzoekers studenten en collega's eerlijk en respectvol behandelen en niet frauderen met declaraties. Hoewel het onderscheid niet altijd duidelijk te maken is, heeft deze code alleen betrekking op wetenschappelijke integriteit.

1.3 Welke instellingen zijn aan deze code gebonden?

Deze gedragscode is bindend uit hoofde van zelfregulering en dus bindend voor de instellingen die hem onderschrijven. KNAW, NWO, TO2, UMCNL, UNL en VH onderschrijven de NGWI 2026 in ieder geval. Deze organisaties zorgen ervoor dat de instituten, universiteiten, universitair medische centra en hogescholen die zij vertegenwoordigen of die onder hen ressorteren, deze code implementeren. Ook andere instellingen, inclusief private ondernemingen, kunnen deze code onderschrijven.

1.4 Voor wie geldt deze code?

De principes en standaarden uit hoofdstukken 2 en 3 gelden in de eerste plaats voor:

- degenen die wetenschappelijk onderzoek in brede zin uitvoeren (onderzoekers). Hiertoe behoren ook (buiten)promovendi, *professional doctorate*-kandidaten, gastonderzoekers, deeltijdonderzoekers en externe professionals voor zover zij in het onderzoek van de instelling participeren dan wel hun onderzoek onder de naam van de instelling naar buiten brengen;
- bestuurders, leidinggevend en projectleiders en begeleiders voor zover zij de opzet en uitvoering van het onderzoek mede bepalen.

De principes en standaarden uit hoofdstukken 2 en 3 gelden ook voor het werk van andere bij het onderzoek betrokken actoren, zoals niet-wetenschappelijk medewerkers, studenten of participerende burgers, met dien verstande dat alleen onderzoekers kunnen worden aangesproken op vermeende schendingen van wetenschappelijke integriteit zoals bedoeld in hoofdstuk 5.

In het onderwijs is deze code van belang om studenten te leren hoe zij wetenschappelijk integer onderzoek verrichten. Maar zolang onderzoek van studenten binnen een onderwijscontext verricht wordt en niet resulteert in publicaties anders dan een openbaar gemaakte scriptie of vergelijkbaar eindwerkstuk, kan niet-naleven van de principes en standaarden uit deze code niet leiden tot een klachtprocedure als bedoeld in paragraaf 5.3 of het opleggen van sancties als bedoeld in paragraaf 5.4.⁴

De zorgplichten in hoofdstuk 4 zijn vooral gericht aan de instellingen zelf en de daar werkzame bestuurders, leidinggevendenden, projectleiders en begeleiders. Het behoort tot hun taak om te zorgen voor een werkomgeving waarbinnen integere onderzoekspraktijken worden bevorderd, bewaakt en beschermd.

1.5 Verhouding tot andere regelingen

Deze code bevat algemene principes en standaarden voor alle disciplines, typen onderzoek en instellingen die de code onderschrijven. Ze kunnen worden gespecificeerd of aangevuld, maar niet afgezwakt.

Ook op gebieden die grenzen aan of overlappen met dat van de wetenschappelijke integriteit bestaan wettelijke voorschriften en gedragscodes voor onderzoekers. Zie de bijlage voor een beknopt, niet-limitatief overzicht.⁵ Als een onderzoeker zo'n wettelijk voorschrift of gedragscode niet naleeft, kan dat tevens leiden tot niet-naleving van deze code. Dan is niet alleen sanctionering op grond van dat wettelijk voorschrift of die gedragscode mogelijk, maar ook een maatregel of sanctie als bedoeld in paragraaf 5.4 van deze code. Indien toepassing van deze code strijdig is met een wettelijk voorschrift, heeft toepassing van het wettelijk voorschrift voorrang boven toepassing van deze code.

Net als de NGWI 2018 respecteert de NGWI 2026 de kaders van de *European Code of Conduct for Research Integrity*, opgesteld door de Europese federatie van nationale academies (All European Academies - ALLEA). Op enkele punten is de NGWI 2026 specifieker en beperkter dan de in 2023 herziene ALLEA-code. Zo is er in de NGWI 2026 voor gekozen om alleen wetenschappelijke integriteit in strikte zin en geen aanverwante thema's (zoals sociale veiligheid en bredere ethische overwegingen) te behandelen.

⁴ Het onderzoek van studenten valt wel onder andere regelingen, zoals de Onderwijs- en Examenregeling (OER) van hun opleiding

⁵ [De bijlage uit de NGWI 2018 wordt nog geactualiseerd en toegevoegd]

1.6 Inwerkingtreding en overgangsbepalingen

Deze code treedt in werking op [nader te bepalen datum] 2026. De hoofdstukken 2, 3 en 5 van de NGWI 2026 zijn van toepassing op na de inwerkingtreding gestart onderzoek.

De NGWI 2018 wordt ingetrokken, met dien verstande dat hij van toepassing blijft op onderzoeksactiviteiten die gestart zijn voor de inwerkingtreding van de NGWI 2026.

Als instellingen deze code na [datum] 2026 hebben onderschreven, treedt hij in werking op het door die instelling vast te stellen tijdstip.

Een instelling kan in een plan van aanpak bepalen dat één of meer zorgplichten uit hoofdstuk 4 later in werking treden. Het plan van aanpak vermeldt de latere datum. Deze kan per zorgplicht verschillen.

2. PRINCIPES

Het ethos van de wetenschapper is gelegen in het streven naar begrip. Dat ethos is door de eeuwen heen verschillend verwoord: variërend van waarheidsvinding, de ontwikkeling van objectieve kennis, methodische twijfel en innovatie tot kritische theorie.

Dit streven naar begrip ligt ten grondslag aan wetenschap in de volle breedte, of dit nu fundamenteel, praktijkgericht of toegepast onderzoek betreft, en ongeacht welk (maatschappelijk) doel dit onderzoek, naast de genoemde fundamentele gedrevenheid, ook dient.

De principes hieronder zijn gebaseerd op dit ethos. Ze kunnen worden gezien als ‘deugden’ van een goede onderzoeker. De principes brengen de onderzoeker – individueel of in groepsverband – en ook andere bij het onderzoek betrokken partijen – waaronder in ieder geval de instellingen – ertoe in verschillende omstandigheden een goede afweging te maken. Daarmee geven deze principes richting aan de praktijk van integer onderzoek.

Daarbij dient te worden bedacht dat de principes soms met elkaar op gespannen voet kunnen staan en dat sommige principes – zoals zorgvuldig en onafhankelijk – niet absoluut zijn. De principes vragen een actieve houding van de onderzoeker. Steeds is een afweging vereist: de onderzoeker past de principes in onderlinge samenhang toe op de concrete omstandigheden van het geval.

1. Eerlijk

De onderzoeker werkt waarheidsgetrouw. Dat houdt onder meer in dat de onderzoeker correct rapporteert over het onderzoeksproces, data of bronnen niet verzint of vervalst, alternatieve visies en tegenargumenten serieus neemt, open is over onzekerheidsmarges en resultaten niet gunstiger dan wel ongunstiger voorstelt dan ze zijn. Ook laat de onderzoeker zich niet voorstaan op het werk van een ander.

2. Zorgvuldig

De onderzoeker gebruikt wetenschappelijke methoden en betracht precisie bij het ontwerp, de uitvoering, verslaglegging en disseminatie van het onderzoek. De onderzoeker zorgt ervoor dat claims steeds deugdelijk zijn onderbouwd.

3. Onafhankelijk

Onafhankelijkheid gaat over zowel de externe inbedding van het onderzoek als de houding van de onderzoeker zelf:

- De onderzoeker dient het werk in academische vrijheid te verrichten – vrij van externe beïnvloeding, bijvoorbeeld door belangen van ideologische, politieke of commerciële aard. De onafhankelijkheid van de onderzoeker geldt ook voor belangen van de instelling zelf. Voor zover die vrijheid wordt beperkt, maakt de onderzoeker en waar relevant de instelling dit transparant en reflecteert op de (mogelijke) gevolgen van die beperking.
- De onderzoeker neemt een open en kritische houding aan. Ook ten opzichte van zichzelf: de onderzoeker laat zich bij het uitvoeren van het onderzoek niet leiden door persoonlijke belangen, voorkeuren, genegenheden, vooroordelen of overtuigingen, bijvoorbeeld van ideologische of religieuze aard. De onderzoeker spant zich in om zich hiervan bewust te zijn en is bereid zich hierover te verantwoorden.

4. Transparant

De onderzoeker maakt inzichtelijk op welke data en methoden het onderzoek is gebaseerd, hoe de resultaten zijn bereikt, en wat de rol van (externe) belanghebbenden is geweest. Het onderzoeksproces is zodanig ingericht dat het controleerbaar en navolgbaar is, in elk geval voor vakgenoten. Als delen van het onderzoek of van de data niet toegankelijk worden gemaakt, dient de onderzoeker goed te kunnen motiveren waarom dat niet gebeurt.

5. Verantwoordelijk

De onderzoeker maakt onderdeel uit van de samenleving en geeft zich daarvan rekenschap. De onderzoeker respecteert de omgeving en de legitieme belangen van bij het onderzoek betrokken personen en dieren.

3. STANDAARDEN

3.1 Inleiding

De in hoofdstuk 2 besproken principes zijn richtinggevend voor integer onderzoek. De standaarden in dit hoofdstuk vullen concreter in wat integere, verantwoorde onderzoekspraktijken zijn. Ze specificeren waaraan onderzoekers zich, individueel of in teamverband, moeten houden. Samen met de principes vormen ze een normatief kader voor het doen van integer wetenschappelijk onderzoek. Hierbij geldt dat de standaarden altijd in het licht van de principes geïnterpreteerd, gewogen en toegepast moeten worden.

Het hoofdstuk begint met standaarden die in alle fasen van wetenschappelijk onderzoek gelden. Daarna zijn de standaarden gegroepeerd per fase van wetenschappelijk onderzoek: ontwerp, uitvoering, verslaglegging, beoordeling en peer review, en ten slotte communicatie.

De standaarden zijn algemeen. Ze kunnen per type onderzoek, discipline of instelling schriftelijk worden gespecificeerd of aangevuld, maar niet afgezwakt. Afwijkingen van de standaarden vereisen een goede motivatie, waarover onderzoekers individueel of in breder verband verantwoording kunnen afleggen. Bij de interpretatie, weging en toepassing van de standaarden zullen de verschillen tussen fundamenteel, toegepast en praktijkgericht onderzoek soms van belang zijn.

Hoewel het naleven van de standaarden een plicht is voor individuele onderzoekers, moeten de instellingen waarin zij werken zorgdragen voor een cultuur waarin dit mogelijk is en bevorderd wordt; daarover gaat hoofdstuk 4. In hoofdstuk 5 komt aan bod wanneer er aanleiding kan zijn voor formele klachten wegens schending van de wetenschappelijke integriteit.

3.2 Alle onderzoeksfasen

1. Houd je aan relevante nationale en internationale wettelijke kaders en regelgeving.⁶
2. Houd de eigen deskundigheid op peil en aanvaard enkel taken die daarbinnen vallen of waarvan redelijkerwijs verwacht kan worden dat de benodigde deskundigheid binnen de beschikbare tijd opgebouwd kan worden.

⁶ Zie bijlage [volgt].

3. Wees open en expliciet over mogelijke belangenconflicten en relevante nevenwerkzaamheden,⁷ en over de rol opdrachtgevers, financiers, samenwerkingspartners en eventuele andere belanghebbenden met invloed op de uitvoering of uitkomsten van het onderzoek.
4. Volg waar mogelijk en wenselijk de principes van *open science* (zoals open data, open source, open access en reproduceerbaarheid).⁸
5. Maak data waar mogelijk en wenselijk vindbaar, toegankelijk, interoperabel en herbruikbaar overeenkomstig de FAIR-beginselen (Findable, Accessible, Interoperable, Re-usable).⁹
6. Zorg dat bronnen bekend en controleerbaar zijn.
7. Gebruik geen technologieën die naleving van de principes en standaarden in deze code belemmeren.
8. Vertraag of belemmer het werk van andere onderzoekers niet op onbehoorlijke wijze.
9. Zet onderzoekers niet aan om af te wijken van de principes en standaarden in deze code – zeker wanneer je een gezagspositie hebt, zoals als begeleider, senior-onderzoeker, leidinggevende of onderzoeksdirecteur.
10. Houd je als onderzoeker altijd aan deze code, ook in samenwerkingen met een onderzoekspartner die niet gelieerd is aan een instelling die deze code of een vergelijkbare code heeft onderschreven.
11. Maak zorgen over het niet naleven van deze code bespreekbaar.

3.3 Ontwerp

12. Houd rekening met de actuele wetenschappelijke stand van zaken.
13. Neem alleen onderzoeksopdrachten aan die je volgens de standaarden uit deze code kunt uitvoeren.
14. Doe alleen gefundeerde uitspraken over te behalen resultaten.
15. Zorg voor een zorgvuldig onderbouwde methodologische opzet die de onderzoeksvraag kan beantwoorden.
16. Zorg dat waar nodig ethische toetsing plaatsvindt en dat je de vereiste toestemmingen verkrijgt.

⁷ Bijvoorbeeld met gebruik van een Verklaring van wetenschappelijke onafhankelijkheid als aanbevolen in het rapport “Wetenschap op bestelling” van de KNAW (2005), blz. 46.. Zie ook register nevenwerkzaamheden en overzicht en externe financiering hoogleraren [verwijzingen volgen].

⁸ [Verantwoording kunnen afleggen hetzij vanuit aard van onderzoeksproject of bredere disciplinaire overwegingen.] Valide redenen, waaronder vertrouwelijkheid, kunnen worden gevonden in: Europese Raad, Raadsconclusies: The transition towards an Open Science system, paragraph 14 (Brussel, 27/05/2016, 9526/16, via: data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9526-2016-INIT/en/pdf).

⁹ Zie de website van GoFair: <https://www.go-fair.org/fair-principles/>.

17. Beschrijf de ordening en categorisering van te verzamelen onderzoeksgegevens, met het oog op controleerbaarheid en hergebruik (bijvoorbeeld in de vorm van een datamanagementplan).
18. Maak bij onderzoek met externe partners heldere afspraken over zaken die de wetenschappelijke integriteit betreffen of daaraan kunnen raken, zoals intellectuele eigendomsrechten of transparantie, en leg deze schriftelijk vast.

3.4 Uitvoering

19. Hanteer alleen wetenschappelijke methoden.
20. Gebruik alleen technologieën waarvan de functionaliteit bekend en wetenschappelijk gevalideerd is.¹⁰
21. Fabriceer niet: verzin geen data of onderzoeksresultaten en rapporteer niet over verzonnen data of onderzoeksresultaten alsof ze echt zijn.
22. Vervals niet: verwijder of wijzig geen data of onderzoeksresultaten en manipuleer geen onderzoeksmateriaal, apparatuur of processen zonder expliciete rechtvaardiging.
23. Laat keuzes met betrekking tot onderzoeksmethoden, technologieën, data-analyse, argumentatie, beoordeling van de resultaten of weging van mogelijke verklaringen primair bepalen door wetenschappelijke overwegingen (en dus niet door bijvoorbeeld ideologische, politieke of commerciële overwegingen).
24. Doe recht aan alle verkregen onderzoeksresultaten.
25. Documenteer en beheer de verzamelde en/of gebruikte data zorgvuldig. Bewaar zowel ruwe als bewerkte data gedurende een voor de discipline en methodologie passende termijn, indien van toepassing conform het opgestelde datamanagementplan of gemotiveerde afwijkingen daarvan.

3.5 Verslaglegging

26. Wees transparant over de gevolgde methode en werkwijze en leg deze waar relevant vast (bijvoorbeeld in onderzoeksprotocollen, logboeken, *lab journals* of verslagen). De argumentatie moet helder zijn en de stappen in het onderzoek moeten controleerbaar en, indien passend, repliceerbaar zijn.
27. Wees transparant over niet-gerapporteerde data die volgens de onderzoeksopzet verzameld zijn, maar tot andere conclusies zouden kunnen leiden.
28. Trek alleen goed onderbouwde conclusies en geef duidelijk aan waar sprake is van onzekerheden of aanwijzingen die tegen de conclusies ingaan.

¹⁰ Een uitzondering hierop is onderzoek dat tot doel heeft een (nieuwe) technologie te ontwikkelen, testen of valideren. In zulk onderzoek kan die technologie uiteraard als onderzoeksobject gebruikt worden.

29. Wees helder over de resultaten en conclusies en over de reikwijdte daarvan.
30. Pleeg geen plagiaat: presenteer ideeën, werkwijzen, resultaten of teksten van een ander niet als eigen werk en zorg voor de juiste bronvermelding¹¹ of anderszins passende erkenning.
31. Als je ideeën, data, procedures, technologieën, resultaten of teksten van anderen gebruikt, presenteer die dan zorgvuldig.
32. Doe recht aan eenieder die aan het onderzoek heeft bijgedragen.
33. Zorg voor een eerlijke toedeling en volgorde van auteurschap, waarvan alle auteurs op de hoogte zijn. Volg hierbij de binnen de discipline(s) geldende normen.
34. Alle auteurs dienen de definitieve versie van het onderzoeksproduct te hebben goedgekeurd. Als auteur ben je in beginsel verantwoordelijk voor het volledige eindproduct.
35. Neem alleen auteurs op die een wezenlijke intellectuele bijdrage hebben geleverd aan het onderzoek, bijvoorbeeld zoals omschreven in de Contributor Role Taxonomy (CRediT)¹² of een vergelijkbare taxonomie.
36. Kies zorgvuldig in welke wetenschappelijke publicatiekanalen (tijdschriften, boeken, *conference proceedings* enzovoorts) je publiceert. Let er daarbij met name op dat ze kwaliteitscontroles hanteren die passen bij de discipline(s) en het type onderzoek.

3.6 Beoordeling en peer review

37. Wees als peer reviewer en beoordelaar eerlijk en zorgvuldig en motiveer de beoordeling. Als je een peer review samen met anderen wilt uitvoeren, vraag hier dan toestemming voor en behoud zelf de eindverantwoordelijkheid voor de inhoud van de review.
38. Gebruik het systeem van peer review niet om nodeloos citaties te laten toevoegen met als doel je eigen of andermans citatiescores te verhogen.
39. Werk mee aan in- en externe beoordelingen van het eigen onderzoek.
40. Verleen geen medewerking aan wetenschappelijke publicatiekanalen (tijdschriften, boeken, *conference proceedings* enzovoorts) die geen adequate beoordelingsprocedures hanteren.
41. Gebruik informatie die je bij een beoordeling of peer review hebt gekregen niet voor andere doeleinden en deel deze informatie niet met anderen – ook niet via software of andere indirecte manieren – tenzij je hiervoor expliciet toestemming hebt verkregen.

¹¹ Zie KNAW, *Correct Citeren. Briefadvies KNAW April 2014*, Amsterdam, april 2014:

<https://www.knaw.nl/nl/actueel/publicaties/correct-citeren>

¹² <https://credit.niso.org>

42. Beoordeel geen onderzoeksproducten (zoals manuscripten, projectvoorstellen, beursaanvragen, proefschriften enzovoorts) als er gegronde twijfel kan bestaan over je onafhankelijkheid, bijvoorbeeld vanwege persoonlijke of professionele relaties of vanwege zakelijke, financiële en andere belangen.¹³

3.7 Communicatie

43. Wees in publieke communicatie eerlijk en helder over de beperkingen van het onderzoek en van de eigen expertise. Communiceer pas over onderzoeksresultaten aan het algemene publiek als er voldoende zekerheid over is.
44. Wees bij deelname aan het publieke debat open en duidelijk over in hoeverre je dat doet op basis van professionele expertise of op persoonlijke titel.

¹³ [Specificering over onafhankelijke promotiecommissies en verwijzing naar promotiereglementen volgen. Verwijzingen naar specifiekere regels van onderzoeksinstellingen en financiers over belangenconflicten volgen]

4. ZORGPLICHTEN VAN DE INSTELLINGEN

4.1 Inleiding

Integere wetenschapsbeoefening is niet alleen een plicht van onderzoekers maar brengt ook institutionele verantwoordelijkheden met zich mee. Instellingen dienen wetenschappelijke integriteit te verankeren in de organisatie als geheel en zo onderzoekers te ondersteunen in het integer doen van onderzoek. Deze verantwoordelijkheden van de instellingen zijn zorgplichten.

De basis voor integere wetenschapsbeoefening wordt gevormd door een gezonde onderzoekscultuur in de dagelijkse praktijk. Het is de taak van de instellingen om hierop te sturen door middel van organisatie en beleid. De zorgplichten richten zich dan ook vooral op het waarborgen van een werkomgeving waarbinnen integere onderzoekspraktijken worden bevorderd, bewaakt en beschermd. Dit hoofdstuk beschrijft eerst wat een gezonde onderzoekscultuur in hoofdlijnen behelst, gevolgd door een overzicht van de concrete zorgplichten waarmee instellingen deze dienen te bewerkstelligen.

4.2 Een gezonde onderzoekscultuur

In een gezonde onderzoekscultuur krijgen medewerkers van meet af aan voorlichting over de principes en standaarden van integer wetenschappelijk onderzoek en blijft wetenschappelijke integriteit gedurende de gehele loopbaan een punt van aandacht. Onderzoekers werken in een veilige, inclusieve en open omgeving waarin zij zich verantwoordelijk, aanspreekbaar en gesteund weten. Zij kunnen vragen stellen, dilemma's delen en fouten bespreken zonder angst voor de consequenties.

Integere wetenschapsbeoefening wordt daarbij niet alleen als een individuele plicht maar ook als een gemeenschappelijke taak gezien. Het gesprek over wetenschappelijke integriteit vindt zowel plaats tussen onderzoekers onderling als binnen de verschillende eenheden of onderdelen van de organisatie. Zo ontstaat zicht op de gevolgen die afzonderlijke beslissingen rondom onderzoek tezamen hebben op de wetenschappelijke integriteit van de onderzoekseenheid als geheel. Hierbij valt te denken aan keuzes met betrekking tot samenwerkingen, onderzoeksonderwerpen, methoden, financiering enzovoorts. Dit alles gebeurt in het besef van de complexe relatie tussen collectieve verantwoordelijkheid en academische vrijheid.

In een gezonde onderzoekscultuur is men zich daarnaast bewust van risicofactoren en zorgt men ervoor dat deze zoveel mogelijk worden beperkt. Ook worden integere

onderzoekspraktijken bewaakt door zorgvuldige en eerlijke procedures voor de behandeling van klachten over vermeende schendingen van de wetenschappelijke integriteit. Als blijkt dat standaarden zijn geschonden volgt een proportionele reactie. Uit casuïstiek wordt lering getrokken ter verbetering van zowel dagelijkse onderzoekspraktijk als de gevolgde procedures.

4.3 Zorgplichten

De zorgplichten die hieronder worden geformuleerd betreffen achtereenvolgens: 1) het uitdragen van een integere onderzoekscultuur in leiderschap en visie; 2) het beleid en de inbedding van wetenschappelijke integriteit in de onderzoeksorganisatie en het onderzoeksproces; 3) het vergroten van bewustzijn over integere onderzoekspraktijken door middel van onderwijs, training en gesprek; 4) de meldstructuur en bescherming in geval van vermeende schendingen van de wetenschappelijke integriteit; en 5) de verantwoording, monitoring en evaluatie van het beleid om een integere onderzoekscultuur te bewerkstelligen.

4.3.1 Leiderschap en visie

1. Zorg dat bestuurders, leidinggevend, projectleiders en begeleiders actief de principes en standaarden uit deze code uitdragen en een cultuur bevorderen van vertrouwen, openheid en aanspreekbaarheid. Ondersteun hen bij deze taken, bijvoorbeeld door training en ontwikkeling in leiderschap op het gebied van wetenschappelijke integriteit.
2. Veranker wetenschappelijke integriteit in de visie, de strategie en het beleid van de organisatie en in de praktijk van het onderzoek.
3. Bewaak de academische vrijheid en bescherm onderzoekers tegen ongeoorloofde druk en inmenging, zowel van binnen als van buiten de instelling.

4.3.2 Beleid en organisatorische inbedding

Beleid algemeen

4. Wijs op alle relevante niveaus van de organisatie de verantwoordelijkheden voor de zorgplichten uit deze code expliciet toe.
5. Reserveer voldoende tijd, middelen en aandacht voor de uitvoering van het beleid op het gebied van wetenschappelijke integriteit.
6. Maak een risicoanalyse voor wetenschappelijke integriteit waarin aandacht is voor kwetsbare processen en kwetsbare functies en leg vast hoe de instelling hiermee om wil gaan. Hierbij kan ook gedacht worden aan risico's die voortvloeien uit aanverwante

thema's zoals onderzoeksfinanciering, de aard van aanstellingen, sociale veiligheid en kennisveiligheid.

8. Zorg dat onderzoekers zich kunnen en zullen houden aan alle relevante wettelijke voorschriften, gedragscodes, instructies en protocollen.¹⁴
9. Zorg voor heldere instructies, protocollen of andere middelen die de onderzoeker steun en inzicht bieden in wat goede onderzoekspraktijken binnen de discipline(s) en instelling inhouden.
9. Maak richtlijnen voor het wetenschappelijk integer gebruik van digitale technologieën, waaronder degene die kunnen worden aangeduid met de afkorting 'AI'. Zorg dat onderzoekers weten welke technologieën, of welk gebruik van bepaalde technologieën, voldoen aan de principes en standaarden uit deze code. Zorg daarnaast dat onderzoekers kunnen en zullen afzien van het gebruik van technologieën waarvoor dit niet geldt. Pas deze richtlijnen aan wanneer nieuwe ontwikkelingen daarom vragen.

Ethische toetsing

10. Zorg dat onderzoeksprojecten waar nodig en wenselijk ethisch getoetst kunnen worden door het inrichten en adequaat ondersteunen van één of meer ethische commissies. Deze kunnen onderzoekers en bestuurders adviseren over zaken als mogelijke belangenconflicten; de openbaarmaking van data; het gebruik van technologieën in onderzoeksprocessen; de inzet van en omgang met patiënten, proefpersonen en proefdieren; het gebruik van menselijke weefsels; en mogelijke risico's voor de natuurlijke en sociale omgeving.

Databeheer

11. Faciliteer een infrastructuur waarin data, software en onderzoeksmaterialen zo duurzaam en transparant mogelijk worden opgeslagen, adequaat worden beveiligd en toegankelijk blijven volgens discipline-specifieke standaarden zodat het onderzoek controleerbaar is.
12. Zorg dat data, software en onderzoeksmaterialen voor zover wenselijk en mogelijk openbaar en toegankelijk zijn volgens de FAIR-principes¹⁵. Maak procedures voor toegang tot data, software en onderzoeksmaterialen voor betrokkenen transparant en inzichtelijk.

Belangen

¹⁴ Zie bijlage [volgt].

¹⁵ Findable, Accessible, Interoperable, Re-usable; zie <https://www.go-fair.org/fair-principles/>

13. Zorg voor een transparant systeem voor de registratie en openbaarmaking van relevante belangen, nevenwerkzaamheden en nevenfuncties¹⁶. Voer bij mogelijke belangenverstrengeling overleg, zo nodig met de andere werkgever, en leg afspraken over de borging van wetenschappelijke integriteit op zorgvuldige wijze vast.
14. Maak de financiering van leerstoelen, lectoraten, onderzoeksprojecten en wetenschappelijke infrastructuur transparant¹⁷. Leg in (samenwerkings)overeenkomsten expliciet vast dat de principes en standaarden van deze code leidend zijn voor de uitvoering van het onderzoek.

Communicatie, publicatie en openbaarmaking

15. Draag zorg voor wetenschappelijke integriteit wanneer de instelling communiceert over onderzoeksresultaten naar het grotere publiek. Zie erop toe dat de onderzoeksresultaten op de juiste manier geïnterpreteerd kunnen worden.
16. Maak, indien mogelijk in overkoepelend verband, heldere afspraken met onderzoekers over wanneer hun uitingen in het publieke debat onder de NGWI vallen.
17. Zorg dat in overeenkomsten met opdrachtgevers en financiers duidelijke afspraken worden gemaakt over het al dan niet openbaar en toegankelijk maken van data en onderzoeksmateriaal.
18. Maak duidelijke afspraken met onderzoekers en uitgevers over het proces van terugtrekken van frauduleuze of ernstig gebrekkige publicaties, zodat snel en adequaat kan worden gehandeld zodra onherroepelijk duidelijk is dat hiervan sprake is.

4.3.3 Onderwijs, training en gesprek

19. Creëer bewustzijn over wetenschappelijke integriteit bij alle betrokken medewerkers en gedurende alle fasen van de loopbaan. Verzorg voorlichting voor nieuwe medewerkers en biedt ook trainingen aan gevestigde onderzoekers aan.
20. Veranker de aandacht voor wetenschappelijke integriteit in onderwijs en trainingsprogramma's aan universiteiten, hogescholen en andere vergelijkbare instellingen.
21. Zorg voor begeleiding van beginnende onderzoekers en promovendi door daartoe gekwalificeerde personen die hier ook voldoende tijd voor hebben.
22. Neem wetenschappelijke integriteit op als vast thema in functionerings- en beoordelingsgesprekken met onderzoekers.

¹⁶ Zie bijvoorbeeld <https://www.universiteitenvannederland.nl/onderwerpen/personeel/overzicht-registratie-nevenwerkzaamheden-hoogleraren-nederlandse>

¹⁷ Zie bijvoorbeeld <https://www.universiteitenvannederland.nl/onderwerpen/personeel/overzicht-extern-gefinancierde-leerstoelen>

23. Organiseer regelmatig op alle relevante organisatieniveaus gesprekken over integere wetenschapsbeoefening, bijvoorbeeld om twijfels en dilemma's te bespreken of naar aanleiding van casuïstiek. Gebruik deze gesprekken ook om te inventariseren wat de gevolgen zijn van afzonderlijke beslissingen rondom onderzoek voor de wetenschappelijke integriteit van de onderzoekseenheid of de organisatie als geheel.

4.3.4 Meldstructuur en bescherming

24. Zorg voor de benoeming en facilitering van goed bereikbare vertrouwenspersonen als laagdrempelig aanspreekpunt voor wetenschappelijke integriteit. Zorg dat bekend is waarvoor medewerkers bij vertrouwenspersonen wetenschappelijke integriteit terecht kunnen, bijvoorbeeld het bespreken van vragen en zorgen, advies over het indienen van een klacht, bemiddeling in kwesties rond wetenschappelijke integriteit en bijstand tijdens een procedure.
25. Zorg voor een procedure en een commissie voor de behandeling van klachten zoals omschreven in hoofdstuk 5 (zie paragraaf 5.3). Voorzie de commissie van voldoende ondersteuning en juridische expertise.
26. Betrach tijdens procedures goed werkgeverschap ten opzichte van zowel klager als beklagde en houd oog voor hun belangen, ongeacht de uitkomst van de procedure.
27. Zorg, bij voorkeur in overkoepelend verband, voor helder sanctiebeleid om ongelijke behandeling en willekeur te voorkomen.

4.3.5 Verantwoording, monitoring en evaluatie

28. Maak reflectie op wetenschappelijke integriteit onderdeel van de evaluatie van onderzoekseenheden, organisatieonderdelen en de instelling als geheel.
29. Leg in de jaarrapportage verantwoording af over de invulling van de zorgplichten. Beschrijf op welke manier de instelling stuurt op het bevorderen van een gezonde onderzoekscultuur. Bespreek niet alleen (de behandeling van) meldingen en klachten maar ook op welke manier de instelling het leren daarvan inricht.
30. Draag bij aan de ontsluiting van jurisprudentie en de ontwikkeling van moresprudentie. Wanneer een bestuur besluit een advies van de CWI of het LOWI niet over te nemen, wordt dit hierbij vermeld.
31. Maak wetenschappelijke integriteit onderdeel van de gesprekken met het toezichthoudend orgaan.
32. Zorg dat vertrouwenspersonen en eventuele andere functionarissen wetenschappelijke integriteit gesprekspartner zijn van bestuurders, bijvoorbeeld via jaarlijkse gesprekken.
33. Evalueer en actualiseer het beleid op het gebied van wetenschappelijke integriteit regelmatig op het niveau van alle relevante organisatieonderdelen.

5. SCHENDINGEN VAN DE WETENSCHAPPELIJKE INTEGRITEIT

5.1 Inleiding

Dit hoofdstuk gaat over schendingen van de wetenschappelijke integriteit. Schendingen van wetenschappelijke integriteit schaden het vertrouwen dat onderzoekers in elkaar mogen hebben en dat de maatschappij mag hebben in de wetenschap. Kortom: de legitimiteit van de wetenschap komt erdoor op het spel te staan.

Daarom moeten schendingen gesanctioneerd kunnen worden. Het bereik van te sanctioneringen gedragingen is beperkt. Te strikte regels voor toelaatbaar gedrag kunnen immers een obstakel vormen voor het grensverleggend karakter van de wetenschap en de academische vrijheid beperken.

De procedure voor sanctionering begint met het indienen van een klacht bij het bestuur van de instelling of bij een daartoe aangewezen functionaris of commissie die de klacht onderzoekt. Deze klacht kan alleen gericht zijn tegen individuele onderzoekers.¹⁸ De code kent geen geijkte procedure voor klachten over wetenschappelijke integriteit tegen personen die geen onderzoeker zijn of tegen instanties, zoals tijdschriften of de instellingen als entiteit. De klachtenprocedure kan alleen betrekking hebben op (vermeende) schendingen van de wetenschappelijke integriteit en niet op andere vormen van wetenschappelijk of professioneel ongewenst gedrag, hoezeer die ook kunnen samenhangen met wetenschappelijke integriteit.

Klachten hebben grote impact op onderzoekers. Als ze gegrond blijken, kan dit bijvoorbeeld leiden tot ontslag. Maar ook als ze ongegrond blijken, kan de reputatie van de onderzoeker verregaand zijn aangetast. De procedure moet daarom met deugdelijke waarborgen zijn omkleed.

Paragraaf 5.2 van dit hoofdstuk omschrijft wat schendingen van wetenschappelijke integriteit zijn. Paragraaf 5.3 bespreekt vervolgens op hoofdlijnen de te volgen procedure bij vermoedens van schendingen van de wetenschappelijke integriteit. De sancties of maatregelen die kunnen worden genomen als is vastgesteld dat de wetenschappelijke integriteit daadwerkelijk is geschonden, zijn het onderwerp van paragraaf 5.4.

¹⁸ Sommige TO2-instellingen hebben met het oog op hun specifieke publieke taak andersoortige regelingen voor het melden van vermeende misstanden.

5.2 Omschrijving schending van de wetenschappelijke integriteit

Er is als regel sprake van een schending van wetenschappelijke integriteit wanneer fabricage, vervalsing of plagiaat aan de orde is:

- fabricage is het verzinnen van data of onderzoeksresultaten of rapporteren over verzonnen data of onderzoeksresultaten alsof ze echt zijn (paragraaf 3.4, nummer 21);
- vervalsing is het verwijderen of wijzigen van data of onderzoeksresultaten of het manipuleren van onderzoeksmateriaal, apparatuur of processen zonder expliciete rechtvaardiging (paragraaf 3.4, nummer 22); en
- plagiaat is het als eigen werk presenteren van ideeën, werkwijzen, resultaten of teksten van een ander zonder bronvermelding of anderszins passende erkenning (paragraaf 3.5, nummer 30).

Of er bij deze gedragingen daadwerkelijk sprake is van een schending hangt af van de specifieke omstandigheden van het geval (zie ook hierna). Zo zal de grens van het geoorloofde mede bepaald worden door wat gangbaar is in het onderzoeksgebied en door de ernst van de gedraging. Sommige wetenschapsgebieden staan bepaalde praktijken onder voorwaarden toe, zoals het weglaten van extreme scores, zonder dat dit een schending hoeft op te leveren. Soms valt het gedrag te kwalificeren als slordige wetenschap (*sloppy science*). Hoe dan ook valt regulier wetenschappelijk debat – waaronder methodologische discussies, professioneel verschil van inzicht, maar ook eerlijke fouten of zelfs blunders in de wetenschap – buiten het klachtbereik.

Schendingen van wetenschappelijke integriteit zijn niet beperkt tot fabricage, vervalsing of plagiaat. Strafrechtelijke normschendingen, bijvoorbeeld met betrekking tot de behandeling van proefpersonen of proefdieren, kunnen tot de vaststelling van een schending leiden. Ook is het denkbaar dat gedragingen, in het licht van de principes en standaarden uit hoofdstuk 2 en 3, zo ernstig zijn dat deze moeten worden gekwalificeerd als een schending van de wetenschappelijke integriteit. Maar het niet naleven van deze principes en standaarden vormt zeker niet altijd een schending van de wetenschappelijke integriteit; cruciaal is de ernst van de gedraging en de mate van opzet.

Soms worden klachten ingediend te kwader trouw, met als voornaamste doel de reputatie of carrière van een onderzoeker te schaden. Het beschuldigen van een andere wetenschapper van een schending van de wetenschappelijke integriteit terwijl men weet of had moeten weten dat deze beschuldiging onjuist is, vormt op zichzelf genomen een schending van de wetenschappelijke integriteit.

Voorbeelden van gedragingen waarover commissies of het Landelijk Orgaan voor Wetenschappelijke Integriteit (LOWI) hebben geoordeeld dat deze schendingen van de wetenschappelijke integriteit vormen, zijn te vinden op de websites van de Universiteiten van Nederland en het LOWI.

Weging

Bij het beoordelen of er sprake is van schending van de wetenschappelijke integriteit kunnen wegingscriteria worden betrokken zoals:

- de ernst en omvang van het niet-naleven alsook de mate van opzet van het niet-naleven;
- de opvattingen en praktijken binnen het onderzoeksgebied ten tijde van de gedraging, bijvoorbeeld de kwalificatie van het type publicatie, de gangbare (beoordelings)processen voorafgaand aan de publicatie en de citatiecultuur;
- de mogelijke gevolgen voor: (i) de validiteit van het betrokken onderzoek en voor de stand van de wetenschap; (ii) het vertrouwen in de wetenschap en tussen wetenschappers; (iii) individuen, de samenleving of de omgeving;
- de positie en ervaring van de onderzoeker en de vraag of de onderzoeker vaker is tekortgeschoten;
- het mogelijke (financieel) voordeel voor de onderzoeker of andere belanghebbenden (zoals een opdrachtgever wanneer het onderzoek in opdracht wordt uitgevoerd);
- de rol van de instelling en of deze bij de uitvoering van haar zorgplichten is tekortgeschoten; en
- de tijd die verlopen is voordat van binnen of buiten de instelling tegen het niet-naleven actie is ondernomen.

Geen lichtere varianten

Wanneer de beoordeling van een klacht leidt tot de conclusie dat de kwalificatie 'schending van de wetenschappelijke integriteit' te zwaar is, is er geen ruimte om op het betreffende gedrag alsnog lichtere kwalificaties toe te passen, zoals 'bedenklijk gedrag' of, in de minst zware gevallen, een 'lichte tekortkoming'. Tegen die laatste kwalificaties heeft de beklaagde zich gewoonlijk niet verdedigd. De klacht, waartegen de beklaagde zich heeft te verweren, kan immers alleen gaan over de zwaarste variant: een mogelijke schending van de wetenschappelijke integriteit. Deze kwalificaties kunnen bovendien alleen worden gegeven als gevolg van het feit dat iemand, die (ten onrechte) van schending van de wetenschappelijke integriteit is beschuldigd, onderworpen is aan een veel intensere vorm van onderzoek dan zijn of haar collega's. Dat creëert een ongelijk speelveld.

Niettemin kan de erkenning van grijze gebieden zeer waardevol zijn. Er is daarom ruimte om naar aanleiding van constatering in meer algemene zin een signalering te doen aan het instellingsbestuur, met het oog op het beleid om de wetenschappelijke integriteit te bevorderen (zie paragraaf 5.4).

5.3 De procedure

De instelling zorgt voor een zorgvuldige en eerlijke procedure voor de behandeling van klachten en de daarop volgende besluitvorming. Die procedure waarborgt dat iedereen die vermoedt dat de wetenschappelijke integriteit is geschonden, een klacht kan indienen bij een commissie (of functionaris) die de instelling hiervoor heeft ingesteld. Die commissie adviseert de instelling en de instelling neemt daarop een besluit. Deze procedure wordt ook gevolgd als het instellingsbestuur het geboden acht een onderzoek naar een mogelijke schending van de wetenschappelijke integriteit in te stellen los van een klacht.

Uitgangspunten

Voor de behandeling en besluitvorming gelden de hiernavolgende uitgangspunten.

Commissie

1. De commissie heeft tot taak om klachten te onderzoeken en het instellingsbestuur te adviseren over de gegrondheid van de klacht. Daarnaast kan de commissie het instellingsbestuur gevraagd en ongevraagd adviseren over beleid om de wetenschappelijke integriteit te bevorderen (zie paragraaf 5.4). De instelling voorziet de commissie van voldoende ondersteuning en juridische expertise.

Klacht

2. Een klacht, danwel een verzoek tot advies, over een vermeende schending van de wetenschappelijke integriteit door een medewerker¹⁹ kan worden gedaan door:
 - een klager;
 - het instellingsbestuur; of
 - een onderzoeker die de eigen gedraging wil laten toetsen, bijvoorbeeld omdat deze in de media wordt beschuldigd van een schending van de wetenschappelijke integriteit terwijl het instellingsbestuur zich afzijdig houdt en er geen formele klacht wordt ingediend.

¹⁹ Onder medewerker wordt tevens begrepen iemand die niet meer bij of voor de instelling werkzaam is, maar volgens de CAO een dienstverband heeft (gehad) bij de instelling of die anderszins werkzaam is (geweest) onder verantwoordelijkheid van de instelling.

3. Een klacht kan alleen worden ingediend over een veronderstelde schending van de wetenschappelijke integriteit door iemand die (oud)medewerker van de instelling is of onder verantwoordelijkheid van de instelling werkt(e). Over methodologische discussies, regulier wetenschappelijk debat en professioneel verschil van inzicht kan geen klacht worden ingediend. Dat geldt ook voor andere vormen van professioneel ongewenst gedrag, zoals gedragingen die verband houden met sociale veiligheid (hiervoor kunnen andere regelingen bestaan). De klacht moet voldoende onderbouwen waarom klager de wetenschappelijke integriteit geschonden acht.
4. Een anonieme klacht over een veronderstelde schending van de wetenschappelijke integriteit wordt in beginsel niet aangenomen. Voor een uitzondering is slechts ruimte als het instellingsbestuur daartoe aanleiding ziet omdat het van oordeel is dat:
 - zwaarwegende publieke belangen of zwaarwegende belangen van de instelling of van beklagde daartoe nopen; en
 - het feitenonderzoek zonder inbreng van klager kan plaatsvinden.

Ontvankelijkheid

5. De commissie kan van behandeling of verdere behandeling afzien zodra duidelijk is dat de klacht:
 - uitsluitend een professioneel of wetenschappelijk verschil van opvatting betreft;
 - slechts is terug te voeren op een ander conflict (bijvoorbeeld een arbeidsconflict); of
 - niet tot het oordeel kan leiden dat het handelen van beklagde een schending van de wetenschappelijke integriteit behelst.
6. De commissie kan een klacht ook niet in behandeling nemen wanneer:
 - de schending naar haar oordeel te lang geleden heeft plaatsgevonden;
 - klager naar haar oordeel onredelijk lang heeft gewacht met het indienen van de klacht; of
 - de klacht al eerder is onderzocht.

Onderzoek

7. De behandelingsprocedure met betrekking tot het onderzoek moet eerlijk verlopen. Om een eerlijk proces te waarborgen, moet de procedure:
 - voorzien in eerlijke behandeling, waaronder hoor en wederhoor en beschikbaarstelling van alle relevante informatie aan klager en beklagde;
 - voorzien in de onschuldpresumptie, namelijk dat beklagde wordt geacht niet-schuldig te zijn aan een schending van de wetenschappelijke integriteit tot het tegendeel is bewezen;

- vertrouwelijk zijn en zo zijn ingericht dat klager en beklaagde geen onnodig nadeel ondervinden;
 - binnen een redelijke termijn worden afgehandeld;
 - worden uitgevoerd door deskundigen die geen belang hebben bij en voldoende afstand hebben tot de zaak;
 - door de instelling worden vastgelegd in een heldere regeling, die eenvoudig vindbaar is; en
 - voorzien in de mogelijkheid van een *second opinion* alvorens de instelling een definitief besluit neemt.
8. De regeling bevat, indien voor de instelling relevant, bepalingen over wanneer en onder welke voorwaarden de niet-publiek beschikbare delen van het onderzoek of de data voor controle ter beschikking worden gesteld. Hierbij wordt in ieder geval bepaald welke personen bevoegd zijn om deze controle uit te voeren, op welke wijze de controle dient te worden uitgevoerd en op welke wijze van de bevindingen verslag wordt gedaan. Er kan in de regeling worden opgenomen dat er in zeer uitzonderlijke gevallen zwaarwegende redenen kunnen zijn om delen van het onderzoek, inclusief de data, niet beschikbaar te stellen voor vertrouwelijk onderzoek naar een veronderstelde schending van de wetenschappelijke integriteit. Deze gevallen behoeven vastlegging en de instemming van het bestuur van de instelling voorafgaand aan het gebruik van de onderzoeksgegevens en/of de data binnen het wetenschappelijk onderzoek alsmede vermelding in de eventuele openbaarmaking van de onderzoeksresultaten. De commissie kan ook beslissen dat zij, bij wijze van uitzondering, informatie niet aan klager en/of beklaagde beschikbaar stelt, als daarvoor gewichtige redenen zijn.

Besluitvorming van de instelling

9. De commissie beoordeelt of de wetenschappelijke integriteit is geschonden. Na het advies van de commissie neemt het bestuur van de instelling zijn aanvankelijk besluit en stelt het klager en beklaagde hiervan direct schriftelijk in kennis. Klager en beklaagde kunnen een *second opinion* vragen over het aanvankelijke besluit van de instelling, bijvoorbeeld bij het LOWI (indien de instelling bij het LOWI is aangesloten). Als geen *second opinion* is gevraagd, stelt het instellingsbestuur zijn definitieve besluit vast. Is wel een *second opinion* gevraagd, dan betreft het bestuur die bij zijn definitieve besluit. Tegelijk met het vaststellen van zijn oordeel over gegrondheid van de klacht besluit het bestuur van de instelling over sancties en maatregelen als bedoeld in paragraaf 5.4. Daarna zorgt de instelling voor geanonimiseerde openbaarmaking van de bevindingen en het definitieve besluit.

10. Het instellingsbestuur zorgt dat de rechten van klager en beklaagde worden beschermd en dat klager en beklaagde in hun loopbaanperspectieven of anderszins geen onnodig nadeel ondervinden. De instelling dient redelijke – en met het instellingsbestuur overlegde – kosten voor bijstand van de beklaagde te vergoeden, ongeacht de uitkomst van de procedure. Het dekken van bijstandskosten voor werknemers die als klager of beklaagde in een procedure betrokken zijn, is essentieel om een eerlijke procedure te waarborgen en om medewerkers te beschermen tegen machtsongelijkheid, zeker in gevallen waarin het de instelling zelf is die de klacht instelt tegen (of advies inwint over) een eigen (voormalig) medewerker.

Geen andere procedure

De instelling zorgt ervoor dat binnen de instelling, bijvoorbeeld binnen een academisch ziekenhuis, faculteit of onderzoeksgroep, geen andere procedures worden gevolgd buiten de geijkte procedure.

5.4 Sancties, maatregelen en signalering

Het instellingsbestuur heeft de bevoegdheid om rechtspositionele sancties of maatregelen op te leggen. Deze bevoegdheid ontstaat alleen als het instellingsbestuur definitief heeft vastgesteld dat er sprake is van een schending van de wetenschappelijke integriteit. De instelling houdt bij het opleggen van sancties of maatregelen nadrukkelijk rekening met de academische vrijheid.

Rechtspositionele sancties

Als de wetenschappelijke integriteit is geschonden, moet het instellingsbestuur overwegen of het mogelijk en wenselijk is een sanctie op te leggen. Het is niet aan de commissie om over rechtspositionele sancties te adviseren; de commissie kan wel adviseren ten aanzien van de maatregelen (zie hierna).

Een sanctie moet passend en proportioneel zijn. De instelling beschikt over bevoegdheden tot het opleggen van rechtspositionele sancties in ernstige gevallen, bijvoorbeeld berisping, overplaatsing, degradatie of ontslag. Daarnaast kan de instelling de bevoegdheid om als promotor op te treden opschorten.

Als de klacht uiteindelijk ongegrond blijkt, kan het bestuur passende herstelmaatregelen treffen.

Maatregelen

Als de commissie oordeelt dat de wetenschappelijke integriteit is geschonden, kan de commissie in haar advies aan de instelling een aanbeveling doen om corrigerende

maatregelen op te leggen aan de beklaagde om de gevolgen van de schending te beperken. Gedacht kan worden aan het intrekken van een publicatie, het alsnog laten vermelden van de juiste bronnen of het vermelden van een belangenconflict. Het gaat hierbij uitdrukkelijk niet om rechtspositionele maatregelen. Als er een spoedeisend belang is om maatregelen te treffen voordat het besluit van de instelling definitief is geworden, hebben deze maatregelen slechts een voorlopig karakter.

Signalering

De commissie heeft ook de bevoegdheid om, naar aanleiding van signalen, het instellingsbestuur gevraagd en ongevraagd te adviseren over het beleid om de wetenschappelijke integriteit – waaronder de principes en de standaarden – te bevorderen (zie ook paragraaf 5.2 over de lichtere varianten). De commissie doet dit niet in het advies over een specifieke klacht, om te voorkomen dat het instellingsbestuur dat zou meewegen in eventueel te treffen rechtspositionele sancties tegen beklaagde.